

POZŮSTALOST JANA REIMOSERA V DIVADELNÍM ODDĚLENÍ NÁRODNÍHO MUZEA

Libuše Hronková

The Estate of Jan Reimoser in the Theatre History Department of the National Museum

Abstract: Jan Reimoser (1904–1979), dance critic, theoretician, librettist, translator and educator, is one of the most remarkable figures to have contributed to the development of the art of dance in Czechoslovakia. The Theatre History Department of the National Museum contains his estate including hundreds of items exclusively related to his professional activities – not his private life. In Reimoser's library, one can find a number of printed books that are unique or currently hardly available. In terms of content, this book set covers dance history, dance theory and methodology and music theory, with individual titles being related to various dance techniques. The manuscript part of the legacy provides attractive material for the study of the history of the structure of particular fields at the present Dance Department of the Music and Dance Faculty of the Academy of Performing Arts in Prague. In addition, it comprises almost unique documents on several Czechoslovak dance and cultural events, among others the first National Solo Dance Competition organised in Mariánské Lázně (Marienbad) in 1949, and programme brochures for ballet productions of foreign theatres.

Keywords: art of dance – dance history – Theatre History Department of the National Museum – personal estates – personal libraries – book provenance – the first National Solo Dance Competition (Mariánské Lázně 1949)

Jan Reimoser, taneční kritik, teoretik, libretista, překladatel a pedagog, patří k nejvýznamnějším osobnostem, které se zasloužily v mnoha směrech o rozvoj tanečního umění v Československu. V Divadelním oddělení Národního muzea je uložena jeho pozůstalost, čítající stovky materiálů výlučně k jeho odborné činnosti – nikoli k soukromému životu. V této studii zmapujeme obsah pozůstalosti: tisky z jeho vědecké knihovny pro přehlednost rozdělíme do tematických oblastí a z každé z nich vybereme několik klíčových titulů.¹ Stručně se zmíníme o programech a dalších propagačních materiálech divadel, které Reimoser systematicky sbíral. Z rukopisných materiálů se zaměříme na složku dokumentů věnovaných první československé Celostátní soutěži v sólovém tanci.

Jan Reimoser, též známý pod pseudonymem Jan Rey, se narodil 16. května 1904 ve Slezské Ostravě.² Po dokončení studií na akademickém gymnáziu nastoupil na Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, odkud po osmi semestrech studia matematiky a fyziky odešel. Přestoupil na Filozofickou fakultu a jako žák V. Tilleho, F. X. Šaldy, O. Zicha a Z. Nejedlého studoval estetiku. K zájmu o tanec ho přivedla jeho první manželka, tanečnice a herečka Eva Vrchlická mladší. V salónu své matky jej seznámila s představiteli české meziválečné taneční avantgardy, především s Joe Jenčíkem a Sašou Machovem.

Přestože po dokončení studia estetiky pracoval Reimoser jako úředník v Poštovní spořitelně, začal již na počátku 30. let publikovat články o tanci např. v Národních novinách a v časopise Divadlo. Kladně hodnotil práci Joe Jenčíka a Saši Machova, oproti tomu jednoznačně odmítal tvorbu některých představitelů české taneční moderny, např. Lauretty Hrdinové, Milči Mayerové nebo Jarmily Kröschlové. Z hostujících tanečních umělců si jeho obdiv získal Harald Kreutzberg a Kurt Jooss.

V tomto období začal také systematicky vydávat odbornou taneční literaturu. V roce 1930 založil edici Terpsichora, kterou po válce obnovil v nakladatelství Dílo. V této edici vyšla díla Joe Jenčíka, Jana Nerudy, Ferdinanda Pujmana, Reimoserova vlastní tvorba a jeho překlady zahraniční literatury. Mezi nejzásadnější překlady patří Lukianův spis *O tanci, jedno z klíčových děl světové taneční literatury Lis-ty o tanci a baletech* od Jeana George Noverra a texty od jedné z prvních představitelů taneční moderny Isadory Duncan sebrané do sbírky *Tanec*. Z původních Reimoserových děl zmiňme například *Tanec jako divadlo, Balety a taneční dramata, Jak se dívat na tanec*.

Roku 1936 založil Společnost přátel tance, prostřednictvím které pořádal přednášky, koncerty a diskuzní večery. Organizoval taneční události, mimo jiné společně s Emanuelem Siblíkem výstavu věnovanou tanci a během druhé

¹ Text vznikl za finanční podpory Ministerstva kultury v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národního muzea (DKRVO 2015/27, 00023272). Kompletní katalog titulů z Reimoserovy knihovny bude postupně zveřejňován na webových stránkách Národního muzea. Viz níže.

² Vice viz GREMLICOVÁ, Dorota. Reimoser, Jan [online]. [cit. 2015-06-22]. Dostupný z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=4612. Heslo Reimoser Jan. In Český taneční slovník – Tanec, balet, pantomima. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 276.

světové války s Joe Jenčíkem popularizující pořad *Jak se kdy v Čechách tancovalo*, který odkazoval na knihu Čeňka Zírta zaměřenou na lidové zvyky a tance.

V roce 1945 se zasloužil o otevření tanečního oddělení na konzervatoři v Praze, o rok později také v Brně. Na Akademii múzických umění v Praze založil v roce 1949 katedru tance, poskytující vysokoškolské taneční vzdělání v oborech choreografie, taneční pedagogika a teorie tance. Mezi první absolventky oboru teorie tance patří Božena Brodská, jejíž knihy a skripta k výuce dějin tance tvoří základ české odborné taneční literatury. Na katedře tance vyučoval Reimoser až do roku 1973, kdy odešel do důchodu. Současně pedagogicky působil také na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě. V roce 1959 získal profesorský titul a v letech 1956–1970 byl prorektorem AMU.

„V poválečném období projevoval uznání především tvorbě Saši Machova v Národním divadle v Praze, kterého považoval za hlavní autoritu české choreografie. Naopak kriticky se vyjadřoval téměř o všech počínech Ivo Váni Psooty v Brně. V tomto období postupně stále více akceptoval umělecké principy dramatického baletu, jehož model byl u nás přejet ze Sovětského svazu. ... obsahovost byla ostatně kvalitní, kterou v tanci uznával vždy jako velkou hodnotu.“³ S Machovem spolupracoval jako libretista původních českých baletů *Viktorka* a *Filosofská historie*, dále psal libreta například pro choreografie Borise Milce, Emericha Gabzdyla nebo Jiřího Němečka. V letech 1947–1950 vedl časopis *Taneční listy*, dále průběžně organizoval taneční konference, semináře a soutěže. Zemřel 30. 5. 1979 v Praze.

Pozůstalost Jana Reimoseera byla zakoupena za 15 000 Kčs a přijata do sbírek Divadelního oddělení Národního muzea v roce 1984 pod přírůstkovým číslem H6p-29/84. Skládá se z jeho vědecké knihovny, rukopisných dokumentů a propagačních materiálů divadel a tanečních souborů.

Tisky z Reimoserovy knihovny katalogizují pracovníci Divadelního oddělení ve spolupráci s Knihovnou Národního muzea. Vzniká souvislý knihovní celek, odlišený od ostatních tisků uložených v Divadelním oddělení speciální signaturou DIV Reimoser s připojeným pořadovým číslem. Katalogizace probíhá do elektronické databáze Verbis, umístěné na webových stránkách Národního muzea. Již v tuto chvíli zde mohou badatelé nalézt na dvě stě záznamů.

Přestože se jedná pouze o část vědecké knihovny Jana Reimoseera⁴, tvoří tematicky velmi obsáhlý celek pokrývající téměř veškerá odvětví tanečního umění. Už jen fakt, že tituly jsou psané v angličtině, němčině, francouzštině, češtině, slovenštině, ruštině, polštině, maďarštině, a dokonce i v řečtině, svědčí o Reimoserově neobyčejně širokém odborném rozhledu.

Mezi klenoty patří opisy či originály libret k baletům nejznámějších představitelů baletního klasicismu 18. století Jeana George Noverra a Gaspara Angioliniho či baletního preromantismu a romantismu, např. Salvátora Vigana, Filippa Taglioniho nebo Augusta Bournonvilla. Nechybí ani libreta výpravných baletních féerií konce 19. století. Do této kategorie „vzácných tisků“ lze také zařadit jedny z nejstarších pojednání o historii a teorii tance. Za Reimoserova života byly tyto studijní materiály, přestože se v některých

případech jedná pouze o opisy, pro taneční historiky velmi atraktivní a obtížně dostupné. V současné době je však mohou najít v digitalizované podobě na webových stránkách francouzské Národní knihovny. Jedná se například o tyto tituly vydané v 17. století a přibližně v první polovině 18. století: Cesare Negri Milanese *Nuove Inventioni di Balli, Opera Vaghiissima*, Jacques Bonnet *Histoire Generale de la Danse*, Louis Cahusac *La Danse ancienne et moderne*.

Tematicky lze Reimoserovy tisky rozdělit do několika skupin: dějiny tance, teorie a metodika tance, taneční slovníky, baletní libreta, klavírní výtahy, rozborů hudebních děl, krásná literatura. Vzhledem k velkému množství titulů a ke skutečnosti, že jejich souborný katalog je postupně zveřejňován na webu, se zmíníme v následujících odstavcích pouze o některých z nich.

První skupinu tvoří tituly vztahující se převážně k dějinám tance (baletu) v Anglii, Francii, Rusku, Německu, Polsku a Československu. Dále monografie o tanečních osobnostech, např. Fanny Cerrito, Adeline Genée, Galině Ulanové, Mary Wigman, Maje Plisecké, Sergeji Ďagilevovi, Václavu Nižinském, Sergi Lifarovi, Martě Graham, Aramu Chačaturjanovi. Za všechny autory těchto knih jmenujme Ivora Guesta, Jurije Slonimského, Boženu Brodskou a Ninu Rybínovou. Na pomezí mezi dějinami a teorií se nacházejí tituly o mimoevropském tanečním umění, především o orientálních tancích.

Oblast taneční teorie a metodiky dominuje svým rozsahem i obsahem nad všemi ostatními. Najdeme zde literaturu ke vztahu tance a hudby, tvorbě choreografie či psychologii tance. Rovnoměrně je zastoupen klasický, moderní, lidový (národní), historický i společenský tanec, malou skupinu tvoří tituly věnované akrobacii, gymnastice a sportu.

Co do četnosti zdánlivě převažují tituly týkající se klasického tance, a to především díky duplikátům a vydání v různých jazycích, *Listů o tanci a baletech* Jeana George Noverra a metodiky A. J. Vaganové *Základy klasického tance*. Zastoupeny jsou také další metodiky klíčové pro klasický tanec 20. století, například *The Cecchetti Method of Training in Classical Ballet* vydaná Cyrilem W. Beaumontem, metodiky Věry Kostrovické a Alexeje Pisareva, Nikolaje Tarasova (pouze v opise); z českých děl pak práce pedagogů Olgy Páskové a Věry Ždichyncové. Rozšířenou výukou klasického tance, speciálně základy tance v páru, tzv. pas de deux, se zabývají dvě metodiky: *Pas de deux – The art of partnering* od Antona Dolina nebo *Partnering – The Fundamentals of Pas de deux* od Richarda Ellis a Christine du Boulay.

Moderní tanec reflektují například metodiky Jarmily Kröschlové, Emila Jacquese-Dalcrozeho, Elsy a Berty Wiesenthal nebo kniha *Modern dance – The Jooss-Leeder Method* napsaná Jane Winearls s předmlouvou Rudolfa Labana.

Speciální pozornost si zaslouží literatura pojednávající o lidových (národních) tancích, především kniha *Osnovy charakterného tanca* od A. Lopuchova, A. Širjajeva a A. Bočarova, která dodnes představuje komplexní metodiku výuky národních tanců vložených jako tzv. charakterní tance do baletních inscenací. V předmluvě shrnuje Jurij Slonimskij dějiny charakterního tance a poukazuje na jeho spojitost s tancem klasickým. Následuje metodika cvičení

³ Tamtéž.

⁴ Část je uložena v knihovně Katedry tance HAMU a v Institutu umění - Divadelním ústavu, část věnoval Jan Reimoser jednotlivcům, svým žákům a kolegům.

u tyče a na volnosti včetně metody provádění různých prvků a krokových vazeb klasického tance, např. pas de basque, pas de bourrée, saut de basque nebo balancé v charakterních tancích. Samostatné kapitoly se soustředí na typické prvky ruských, ukrajinských, kavkazských, cikánských, baškirských, uzbeckých, italských, španělských a polských tanců. Podrobněji se na národní tance republik bývalé SSSR zaměřuje dílo T. Tkačenka *Narodnyj tanec*, na detailní rozpis čtyř souborů vazebných kombinací prvků charakterního tance pro cvičení u tyče pak kniha N. Stukolkiny *Čtyři ekzersisa*. V ní jsou fáze jednotlivých pohybů rozkresleny po taktech. Další metodiky, například od Nicholase Tsoukalase *Lehrbuch für Kastagnetten und spanish dance* nebo tanečnice Aurory Arriazy *Spanish castanette playing* názorně popisují týkájí hry na kastaněty.

Řada tisků se také věnuje britským country dances. Nechybí zde tedy *The English dancing master* od Johna Playforda nebo *The Apted Book of Country Dances – 24 country dances from last years of the 18th century with tunes and instructions* editovaných trojicí autorů W. S. Porter, Marjorie Heffer, Arthur Heffer. O stepu, charakteristice jeho prvků a jednotlivých irských, skotských a černošských tancích píše Mary Jane Hungerford v knize *Creative tap dancing*. Pozůstalost samozřejmě obsahuje též literaturu týkající se lidových tanců v Československu.

Za všechny knihy zabývající se problematikou historických tanců, jakými jsou například base danse, allemande, volta nebo pavana, jmenujme tištěné faksimile spisu od Michela Toulouzeho *L'Art et instruction de bien Dancer* vydané s poznámkou od Victora Scholderera, *Dances of Spain and Italy – From 1400 to 1600* a *Dances of England and France from 1450 – 1600* od Mabel Dolmetsch nebo *Höfische Tänze – Ihre Geschichte und Choreografie* od Karla Heinze Tauberta. Vedle těchto odborně-vědeckých titulů pak nalezneme také knihy populárního rázu, a to pro zájemce o samostudium současného společenského tance – například *Taneční do kapsy* od Jana Pavlíka nebo *Smím prosit?* od J. Chrástila a M. Majorové. Jednoduše řečeno jsou v Reimoserově knihovně všechny základní a tehdy dostupné metodiky k výuce různých tanečních technik a klíčová díla pro rekonstrukce historických tanců.

Mezi tanečními slovníky početně dominují různá vydání a jazykové verze slovníku Horsta Koeglera. K dalším zde zastoupeným autorům patří například Eberhard Rebling, Irena Turska, Victor Junk, Leo Kersley, Anatole Chujoy nebo Cyril W. Beaumont, autor mimo jiné jednoho z prvních souborných vydání baletních libret pod názvem *Complete Book of Ballets*.

V Reimoserově knihovně se nachází téměř jedno sto samostatně vydaných libret českých nebo zahraničních baletů, a to od těch nejznámějších, jakými jsou například *Coppélia* nebo *Z pohádky do pohádky*, až po pro dnešního diváka méně známé balety, například od Richarda Strausse *Schlagobers*

(Šlehačka) nebo Ericha Wolfganga Korngolda *Der Schneemann* (Sněhulák).⁵

Klavírní výtahy k baletům sovětských hudebních skladatelů poskytují obraz jedné ze stěžejních etap vývoje evropského baletního umění. Velmi přehledná je z tohoto hlediska kniha *Chrestomatija po sovětskoj muzykalnoj literature* od autorek S. N. Pitina a T. N. Fedorova. Jedná se o výbor hudby z baletů B. Asafjeva *Bachčisarajská fontána*, R. M. Gliera *Rudý mák*, *Měděný jezdec*, *Taras Bulba*, K. A. Karajeva *Sedm krasavic*, K. A. Korčmarova *Aldar Kose*, A. Kreina *Laurencia*, S. Prokofjeva *Romeo a Julie*, *Popelka*, A. Chačaturjana *Gajané*, *Spartakus*. V závěru publikace zároveň nalezneme biografická data skladatelů a obsahy baletů, pro současného čtenáře velmi užitečné.

K dalším ruskojazyčným klavírním výtahům patří např. *Hračková skříňka* (hudba C. Debussy), *Dafnis a Chloe* (M. Ravel), *Mládí* (B. Čulaki), *Othello* (A. Mačavariani), *Mirandolina* (S. Vasilenko). Balety českých skladatelů zastupují například díla Oskara Nedbala a Zbyňka Vostřáka, hudbu pro scénické provedení lidových tanců skladby Leoše Janáčka nebo Bedřicha Smetany. Za povšimnutí stojí také dva svazky hudby Jaroslava Ježka k vybraným tancům v inscenacích Osvobozeného divadla V+W.

Na hranici mezi teoretickým rozbohem a notovým materiálem je skupina knih orientovaných na rozbor hudby převážně sovětských baletů, např. od S. Prokofjeva, B. Asafjeva, A. Chačaturjana, I. Stravinského a dalších. Rozbor baletů I. Stravinského *Pták Ohnivák* a *Petruška* v edici G. N. Dobrovolské zároveň obsahuje slovní záznam fragmentů choreografie.

Na závěr těchto odstavců týkajících se knihovny je třeba ještě podotknout, že několik tisků obsahuje také věnování Reimoserovi, což svědčí o jeho osobním až přátelském kontaktu se zahraničními kolegy. Například Cyril W. Beaumont mu věnoval 9. září 1934 jednu ze svých útlých knih kapesního formátu s komentářem: „*A little contribution for the Dance library – Jan Reimoser with all good wishes*.“⁶ Aenne Goldschmidt zase v dubnu 1963, pro vzpomínku na baletní mistrovské kurzy v Berlíně, napsala: „*Für Prof. Reimoser zur Erinnerung an den Ballettmeisterlehrgang in Berlin*.“⁷ Vysloveně přátelskou formu má věnování z 2. února 1968 od Jurije Slonimského: „*Janu Aloizieviču Reimoseru na dobroju pamet' ot dalekogo no blizkogo*.“⁸ Projevem profesní úcty oplývají slova Vratislava Danielovského z 25. září 1947: „*Panu prof. J. Reimoserovi ve vděčné úctě*“⁹ a Igora Mojsejeva „*Uvažajemu profesoru Reimoseru na pamjat' o našich vstrečach*.“¹⁰

Propagační materiály v pozůstalosti Jana Reimosera můžeme taktéž rozdělit do několika tematických skupin. Největší z nich tvoří 119 složek s programy, výstřižky z periodik nebo propagačními brožurami divadel k jednotlivým baletním inscenacím, které místy obsahují také jeho vlastní přípravné poznámky pro budoucí recenze.

Další třídění divadelních programů proběhlo na úrovni jednotlivých států nebo souborů. Jedná se o programy pře-

⁵ Sněhulák byl inscenován v Národním divadle v Praze pouze jednou, a to v roce 1910 v choreografii A. Viscusiho. Srov. <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Titul.aspx&ti=1527&sz=0&zz=BAL&pn=456affcc-f402-4000-aaff-c11223344aaa>.

⁶ BEAUMONT, Cyril W. *The Cecchetti Method of Training in Classical Ballet*. London: Imperial Society of Teachers of Dancing, 1934.

⁷ GOLDSCHMIDT, Aenne. *Probleme unseres Tanzschaffens*. Leipzig: Zentralhaus für Volkskunst, 1961.

⁸ SLONIMSKIJ, Jurij. *Sem' baletnych istorij*. Leningrad: Iskusstvo, 1967.

⁹ DANIELOVSKÝ, Vratislav. *Step*. Praha: Athos, 1947.

¹⁰ *Le Ballet Moïsséiev*. Paris: Éditions Cercle d'Art, 1955.

Уважаемому публицисту Реймосеру
на память о кавказском балете И. Моисеева

Fotografie Igora Mojsejeva s věnováním Janu Reimoserovi od. In *Le Ballet Moïsséiev*. Paris: Éditions Cercle d'Art, 1955

vážně ze 40.–60. let vztahující se především k baletním inscenacím uváděným v Moskvě a v Leningradě, pouze výjimečně k polským, maďarským, francouzským, italským, španělským, japonským, indickým, dánským nebo finským souborům.

K unikátním kouskům patří programy souboru Les Ballets Russes, a to k sedmé, osmé a deváté sezóně (1912–1914) tohoto souboru pod vedením Sergeje Ďagileva, které vycházely v edici časopisu *Comoedia illustré*. Následují například programy ke třetí a čtvrté sezóně (1935–1937) v Royal Opera House Covent Garden, čtvrté „americké sezóně“ 1936/37 pod záštitou producenta S. Huroka, v obou případech byl šéfem souboru již Colonel W. de Basil. Poválečné programy se vztahují jednak k souboru Original Ballet Russes Colonel W. de Basil (1946/47), jednak k souboru Le Nouveau Ballet de Monte-Carlo (1946) pod vedením Sergeje Lifara. Všechna vydání mají formát přibližně A4, obsahují celostránkové fotografie členů souboru, barevné reprinty scénografických nebo kostýmních návrhů, informace o historii souboru a obsahy baletů.

Rukopisné dokumenty se převážně týkají Reimoserovy pedagogické činnosti, jeho publikačních aktivit a vědecké práce. Zjišťujeme, že opisoval staré tisky, například od Antonia Cornazana *Libro dell'arte del danzare* z roku 1465, nebo klavírní výtah k baletu *Les Indes galantes* od Jeana-Philippe

Rameaua. Překládal baletní libreta publikovaná v různých tanečních slovnících, např. z *Complete Book of Ballets* od Cyrila W. Beaumonta. Dále začal v roce 1949 prostřednictvím korespondence s divadelními archivy shromažďovat informace k baletní dramaturgii československých divadel. Vypisoval si obsazení baletů Národního divadla v Praze v letech 1914–1935, včetně rozdělení tanečnicků do jednotlivých tanců.

Co se týče Reimoserovy publikační činnosti, najdeme mezi rukopisnými materiály pouze zlomky strojopisů k recenzím a studiím publikovaným v domácích či zahraničních časopisech. K pedagogickým aktivitám se vztahuje mnohem více materiálu. Jedná se především o studijní plány, osnovy předmětů a koncepty přednášek pro studenty Taneční katedry AMU v Praze a Katedry taneční tvorby VŠMU v Bratislavě.

Reimoser si také zakládal složky dokumentů k organizační stránce různých kulturních událostí. Mezi ně patří například Celostátní soutěž v sólovém tanci (1949). Vzhledem k tomu, že se jedná o první československou celostátní taneční soutěž, která zůstává v odborné taneční literatuře upozaděna a o její existenci se píše pouze v profesním životopise vítězů, podíváme se detailněji na její průběh.

Podle úvodního slova v propozicích soutěže „je třeba objeovat skryté talenty, dát možnost promluvit umělcům, kteří z ostychu, z nedostatku příležitosti, či zbytečných obav stojí v ústraní. Společnost přátel tance při Umění lidu se proto rozhodla uspořádat ve dnech 24. až 26. června letošního roku v Mariánských Lázních Celostátní soutěž v sólovém tanci, jejíž účelem jest jednak zhodnotit dosavadní úsilí našich tanečních umělců v tomto oboru, jednak poskytnout mladým a začínajícím tanečnicím a tanečnickům příležitost prokázat své nadání a snažení.“¹¹ Ze soutěžních podmínek zmiňme jen některé body:¹² Soutěže se mohli zúčastnit profesionálové i amatéři od 16 let a pouze českoslovenští občané. Soutěžilo se s jedním tancem neomezeného námětu, druhu a stylu v délce nejvýše 6 minut. Jako hudební doprovod mohli tanečníci využít nejen vlastního, či společného pianistu, ale také nahrávku z gramofonových desek. Při tanci nesměli použít dekorace, pouze tmavý závěs a ohlášené rekvizity. Nepřihlíželo se k autorství choreografie. V každé kategorii (muži a ženy) se počítalo s udělením pěti cen a diplomů, ale porota si vyhrazovala právo některou z cen neudělit. Účastnický poplatek byl 100 Kčs a zahrnoval 15 minut pro bezplatnou zkoušku na jevišti krytém kobercem o rozměrech 6 m × 8 m.

Soutěž pořádala Společnost přátel tance ve spolupráci s národním podnikem Československé hotely. Tento podnik se zavázal uhradit ubytování 15 členům poroty, maximálně 50 účinkujícím a čtyřem až pěti redaktorům. Zároveň zajistil stravování (za odevzdání potravinových lístků), aparaturu, klavír, pronájem divadla a reklamu. Oproti tomu veškerý příjem ze vstupného náležel jemu.¹³ Účastníci společně odjžděli z Prahy do Mariánských Lázní v pátek 24. 6. rychlíkem z Wilsonova nádraží v 7:20. Pokud měli zájem

¹¹ Společnost přátel tance při Umění lidu. Všem československým tanečnicím a tanečnicím! Tištěné propozice Celostátní soutěže v sólovém tanci ve dnech 24.–26. června 1949. Pozůstalost Jana Reimoserera, H6p-29/84. Divadelní oddělení Národního muzea.

¹² Viz tamtéž. Kompletní list soutěžních podmínek je k dispozici v obrazovém materiálu této studie.

¹³ Srov. Dopis od Československých hotelů adresovaný Společnosti přátel tance, k rukám prof. Reimoserera. 20. 1. 1949. Strojopis. Pozůstalost Jana Reimoserera, H6p-29/84. Divadelní oddělení Národního muzea.

SOUTĚŽNÍ PODMÍNKY:

192

1. Celostátní soutěže v sólovém tanci může se zúčastniti každý tanečník nebo tanečnice s československou státní příslušností ve věku nejméně 16 let (výjimka u mladších může být povolena jen na zvláštní žádost), profesionál i neprofesionál.
2. Soutěžit možno pouze jedním tancem, ne delším 6 minut.
3. Námět, druh a styl tance nejsou omezeny.
4. Soutěžící musí podat závaznou písemnou přihlášku nejdéle do 15. května 1949 a zapřavit do téže doby manipulační poplatek Kčs 100.—.
5. K doprovodu může býti použito klavíru nebo gramofonových desek; lze též tančit bez hudby.
6. Nepoužije-li soutěžící vlastního pianisty, může požádat, aby mu byl dán doprovodě k dispozici v místě soutěže. V tomto případě je povinen poslati nejméně 14 dní před soutěží dobře čitelný (nejraději tištěný) notový materiál. Použije-li gramofonových desek, musí je míti dvojmo, aby nevznikla pauza při obracení desky.
7. Při tanci nesmí býti použito dekorací, ani náznakových (pouze tmavý závěs); ohlášené rekvizity jsou dovoleny.
8. Každý ze soutěžících ručí sám za event. autorská práva choreografická, skladatelská a pod.
9. Účastník soutěže má právo na 15 minutovou bezplatnou zkoušku. Náklady delší zkoušky je povinen uhradit.
10. Posuzování děje se ve dvou kategoriích: a) tanečnic, b) tanečníků.
11. Jury jmenuje Společnost přátel tance. Jsou v ní zastoupeni: choreografové různých směrů, tanečníci, hudebník, výtvarník, taneční kritik, zástupce Společnosti přátel tance a zástupci z řad pracujícího lidu a masových organizací.
12. Posuzovány budou: originalita námětu, výběr hudby a její vhodnost, kostym, tanečnost projevu, hudebnost, technický stupeň a výrazový projev.
13. Nepřihlíží se k autorství choreografie (možno soutěžit ve vlastní i cizí choreografii).
14. V každé kategorii bude uděleno 5 cen a diplomů.
15. Jury má právo některou z cen neudělit.
16. Každý účastník obdrží legitimaci, bezplatné ubytování a režijní stravování (proti potravinovým lístkům) po dobu soutěže. Veškeré náklady za vlastního pianistu hradí účastník.
17. Pořadatelé si vyhrazují právo předváděné tance zfilmovat.
18. Vítězové soutěže vystoupí na zvláštním večeru, na němž jim budou odevzdány ceny.

o slevu v rámci hromadného jízdného, museli se dostavit na nádraží již na 6:00.¹⁴

O soutěži informovala Společnost přátel tance veřejnost prostřednictvím tisku a rozhlasu. Zároveň vyzdvihovala možnost podílet se na hodnocení soutěžících a zvala na koncerty vítězů ve Františkových Lázních a v Karlových Varech. Při společném odjezdu ve výše uvedený čas opět nabízela zlevněné hromadné jízdné.¹⁵

Soutěžící byli rozděleni do čtyř skupin v tomto časovém harmonogramu:¹⁶ pátek od 20:00, sobota od 16:00 a 20:00, neděle od 16:00. V neděli od 20:00 se konal také závěrečný koncert vítězů společně s udílením cen¹⁷. Soutěžní víkend doprovázela také diskuzní setkání. „První diskusní zasedání se zabývalo otázkami a úkoly tanečního umění¹⁸ a probíralo zlepšovací návrhy a druhé bylo úzce vázáno na rozbor vlastního pořadu celé soutěže. Vše dohromady dobře pomohlo připravit na podzim chystaný celostátní sjezd¹⁹ pracovníků a zájemců o taneční umění.“²⁰

V porotě zasedli Jan Reimoser, Jarmila Kröschlová, Lída Myšáková, Helena Štěpánková, Marie Anna Tymichová, Eugen Nevan, dva členové MNV s. Ptáková a s. Jokl. Předsedkyní byla Zdenka Bokesová.²¹ Původně Reimoser uvažoval ještě o Sašovi Machovovi, Ivu Váňovi Psotovi, Stanislavu Remarovi, Václavu Holzknichtovi, Laurette Hrdinové nebo Nině Jirsíkové.²²

Soutěžící byli posuzováni a bodováni z těchto hledisek: originalita námětu, výběr hudby a její vhodnost, vhodnost a tanečnost kostýmu, tanečnost projevu²³, hudebnost tanečního²⁴, technický stupeň a výrazový projev.²⁵ Pro námět, hudbu a kostým měla porota k dispozici bodovou škálu od nuly do tří bodů s předepsaným slovním hodnocením např. nevšední, originální námět (3 body); originální, funkční kostým (3 body); běžný, tuctový námět (1 bod); banální, málo vhodná hudba (1 bod). Tanečnost, hudebnost, technika a výraz se hodnotily nejvýše pěti body, přičemž nula bodů mohl soutěžící dostat za výraz „nehodný“, nebo v lepším případě jeden bod za výraz „chabý“.²⁶ Diváci měli také k dispozici hodnotící arch, v němž posuzovali celkovou úroveň soutěž-

ních tanců: 1 – velmi dobrý, 2 – dobrý, 3 – slabý, 4 – špatný. Hodnocení nebylo anonymní, diváci se museli nejen podepsat, ale ještě uvést adresu.²⁷ Vzhledem k tomu, že si recenzentka Věra Petříková stěžovala na špatnou organizační úroveň soutěže, „téměř s vyloučením veřejnosti, ať lázeňské či místní“²⁸, nabízí se otázka, do jaké míry, popřípadě s jakým přínosem se tato anketa realizovala.

Soutěže se zúčastnilo 34 tanečnic a 5 tanečnicků. „... vystoupili taneční profesionálové z divadel, žáci tanečního oddělení pražské Státní konservatoře hudby a žáci i učitelé soukromých tanečních škol. Chybělo Národní divadlo, chyběli Slováci. Tančilo se na hudbu i bez hudby, s doprovodem recitace vlastní i cizí a jednou i po recitaci. Vedle zcela mladých začátečnicků – byla mezi nimi i jedna dívka-samouk – předstupovali před diváky i vyzrálí mladí a staří. Protože nebylo předběžného vylučovacího kola, ocitaly se na scéně síly velmi různorodé, v jednom případě dokonce zjev naprosto nevhodný.“²⁹

Pro shrnutí nejčastější volby námětů a techniky použité v jednotlivých tanečních číslech ocitujme část recenze právě Jana Reimose: „Nedávná válka a boj za svobodu obrážel se v tématech jako ‚Z okovů pout v nový život‘ nebo ‚Poroba – revoluce – vítězství‘. Odvahou se vyznačovaly náměty jako ‚Studená válka‘, ‚Šeptanda‘ a karikaturní ‚Politik‘. Někteří ze soutěžících nevymanili se však z témat příliš subjektivních, jako ‚Opuštěná‘ apod. Co překvapovalo zvláště u mladých lidí: poměrně málo radostnosti a převaha námětů tragických, vážných nebo při nejmenším lyrických. Většina jich rovněž dávala přednost tanci výrazovému, zacházejícímu někde až do expresionismu.“³⁰

Všechna první místa obsadili členové brněnského baletního souboru, a to Věra Avratová, Růžena Elingerová a Jiří Nermut. Druhá místa pak tanečnice a zpěvačka Tanečního divadla Praha Jarina Smoláková a student tanečního oddělení pražské konzervatoře František Halmazna. Na třetím stupni vítězů se umístila brněnská tanečnice a pedagožka Tonina Pavlovská a Miloslav Lipinský, který v té době ukončil angažmá v baletu Národního divadla³¹. Čtvrté a páté místo ob-

¹⁴ Zvací dopis a zpráva pro účastníky soutěže. Tiskopis. Pozůstalost Jana Reimose, H6p-29/84. Divadelní oddělení Národního muzea.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Srov. I. celostátní soutěž v sólovém tanci. Cedule. Pozůstalost Jana Reimose, H6p-29/84. Divadelní oddělení Národního muzea.

¹⁷ Cenami byly umělecké předměty, gramofonové desky a knihy věnované státními institucemi nebo výtvarnými umělci. Srov. PETŘÍKOVÁ, Věra. Taneční soutěž sólistů. Lidové noviny 29. 6. 1949.

¹⁸ Mimo jiné se rozebírala otázka existenčního – mzdového zajištění tanečních umělců. N. H. Soutěž v sólovém tanci. Svět v obrazech, 1949, roč. 5, č. 30.

¹⁹ Součástí rukopisných materiálů Reimoserovy pozůstalosti jsou protokoly mimo jiné z I. celostátní konference čs. tanečních umělců v Brně ve dnech 28. a 29. března 1950 a IV. konference československých divadelníků v Olomouci ve dnech 29. a 30. prosince 1949, v nichž lze nalézt konkrétní řešené otázky, které spadají již mimo rámec této studie.

²⁰ N. H. Soutěž v sólovém tanci. Svět v obrazech, 1949, roč. 5, č. 30.

²¹ Viz PETŘÍKOVÁ, Věra. Taneční soutěž sólistů. Lidové noviny 29. 6. 1949.

²² Srov. K vyřešení. Strojopis s rukopisnými poznámkami. Pozůstalost Jana Reimose, H6p-29/84. Divadelní oddělení Národního muzea.

²³ Podle Reimoserových rukopisných poznámek se v rámci toho hlediska posuzovala „pohybová vazba, souladnost, lehkost, vzrůsnost (ballon), celkový dojem.“ Srov. K vyřešení. Strojopis s rukopisnými poznámkami. Pozůstalost Jana Reimose, H6p-29/84. Divadelní oddělení Národního muzea.

²⁴ V tomto případě se podle Reimose hodnotil „rytmický souhlas, citlivost pro hudební frázi a myšlenku, reaktivnost.“ Viz tamtéž.

²⁵ Srov. Pokyny pro jury. Strojopis. Pozůstalost Jana Reimose, H6p-29/84. Divadelní oddělení Národního muzea.

²⁶ Společnost přátel tance – Soutěž – Mariánské Lázně – 24.–26. 6. 1949. Hodnotící arch pro jury. Tiskopis. Pozůstalost Jana Reimose, H6p-29/84. Divadelní oddělení Národního muzea.

²⁷ Celostátní soutěž v sólovém tanci – Mariánské Lázně 24.–26. 6. 1949. Bodovací lístek pro návštěvníka soutěže. Tiskopis. Pozůstalost Jana Reimose, H6p-29/84. Divadelní oddělení Národního muzea.

²⁸ Srov. PETŘÍKOVÁ, Věra. Taneční soutěž sólistů. Lidové noviny 29. 6. 1949.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ JR. I. celostátní soutěž v sólovém tanci v Mar. Lázních. Práce 29. 6. 1949.

³¹ Srov. Heslo Lipinský Miloslav. In Český taneční slovník – Tanec, balet, pantomima. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 178.

S P O L E Č N O S T P R Á T E L T A N C E - Soutěž - Mariánské Lázně - 24.-26. VI.1949.						
T a n e č n í :					Dne :	Číslo :
					Odpoleďne :	
					Večer :	
Název taneční skladby :						
Autor hudební skladby /recitace/ :						
Název hudební skladby /recitace/ :						
1. Námet	3 nevšední originální	2 dobrý neoriginální	1 běžný tuctový	0 nevhodný		
2. Hudba	3 výborná vhodná	2 dobrá vhodná	1 banální málo vhodná	0 nevhodná		
3. Kostym	3 originální funkční	2 dobrý vhodný	1 málo taneční tuctový	0 nevhodný		
4. Tanečnost projevu	5 absolutní	4 velmi dobrá	3 dobrá	2 podprůměrná	1 slabá	0 žádná
5. Hudebnost tanečního	5 výborná	4 velmi dobrá	3 dobrá	2 dostatečná	1 chabá	0 žádná
6. Technika	5 bezvadná	4 velmi dobrá	3 dobrá	2 podprůměrná	1 slabá	0 -
7. Výraz	5 vynikající	4 dobrý	3 průměrný	2 podprůměrný	1 chabý	0 nevhodný
S o u č e t b o d ů :						

Společnost přátel tance – Soutěž – Mariánské Lázně – 24.–26. 6. 1949. Hodnotící arch pro jury. Tiskopis. Pozůstalost Jana Reimosea, H6p-29/84. Divadelní oddělení Národního muzea

sadily absolventky tanečního oddělení pražské konzervatoře Mirka Vlášková a Zdena Koliášová.³² Přestože se soutěže účastnili ještě dva tanečníci, Pavel Šmok a Libor Zemánek, nebyla čtvrtá a pátá cena v této kategorii udělena.³³ Zvláštní cenu věnovanou ministerstvem školství, věd a umění nejlepšímu ze soutěžících posluchačů konzervatoře získal František Halmazna.

Závěrem musíme dodat, že i když měla tato soutěž patrně organizační nedostatky, o nichž se zmínila již tehdy Věra Petříková, položila základy dalších tanečních soutěží v Československu. K nejprestižnější z nich, určené pouze pro profesionály a studenty tanečních konzervatoří, patří od roku 1975 Celostátní baletní soutěž.³⁴ Ta byla původně rozdělena na tři části – interpretační, choreografickou a inscenační, které se po dvou až třech letech střídaly. V interpretační části museli soutěžící prokázat, prostřednictvím povinných variací a pas de deux z klasických a tradičních baletů, výbornou úroveň klasické taneční techniky. Teprve poté mohli soutěžit také v moderní (současné) choreografii.

Na soutěži v roce 1949 nebyla volba taneční techniky nijak omezená. Už tehdy však recenzenti oceňovali vystoupení tanečnic a tanečníků, kteří použili ve svých choreografiích právě klasickou taneční techniku, přičemž V. Avratová jako jediná tančila na špičkách (technikou sur les pointes), a odsuzovali ploužení po scéně, pohybové výkřiky a nic neříkající grimasy.³⁵ To znamená, že pro porotu i profesionální tanečnický nebo studenty konzervatoří kvalitní zvládnutí klasické taneční techniky vždy představovalo nezbytný základ a zaručenou cestu k úspěchu. Klasický tanec si získal sympatie také amatérů. Soutěže pořádané pro neprofesionální tanečnický se dnes konají pravidelně několikrát do roka a jejich počet neustále roste.

Jak jsme ukázali, pozůstalost Jana Reimosea poskytuje širokou škálu cenného studijního materiálu pro odbornou i laickou veřejnost. V jeho knihovně se nachází řada unikátních nebo i v současnosti obtížně dostupných tisků, které jsou však stále aktuální na seznamech povinné literatury studentů vysokých škol. Obsahově pokrývá tento knihovní celek dě-

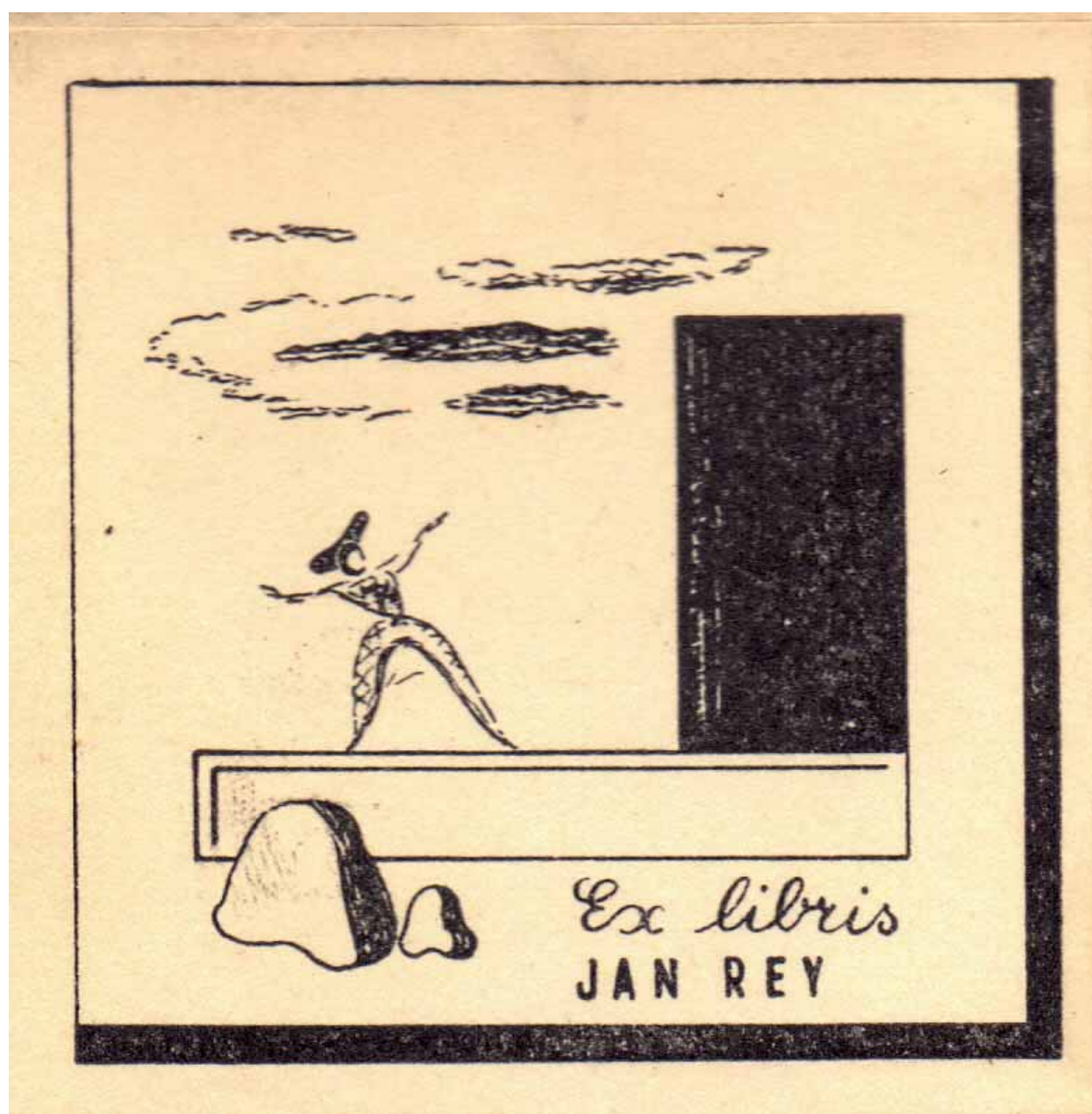
³² Listina vítězů včetně názvů tanců a autorů hudby: 1. místo V. Avratová: Holubice míru (hudba B. Smetana), R. Elingerová: Fantazie na lašský tanec „Pilký“ (L. Janáček) a J. Nermut: Poroba – revoluce – vítězství (S. Rachmaninov); 2. místo J. Smoláková: České posvícení (B. Smetana) a F. Halmazna: Nesmrtelný Kostěj (I. Stravinskij); 3. místo T. Pavlovská: Dáblvo našeptávání (S. Prokofjev) a Miloslav Lipinský: Zradil Jidáš Iškariotský (J. S. Bach); 4. místo M. Vlášková: Starodávny (L. Janáček); 5. místo Z. Koliášová: Dvě postavy z Radúze a Mahuleny (J. Suk). Viz JR. I. celostátní soutěž v sólovém tanci v Mar. Lázních. Práce 29. 6. 1949.

³³ Srov. Seznam účinkujících. Strojopis s rukopisnými poznámkami. Pozůstalost Jana Reimosea, H6p-29/84. Divadelní oddělení Národního muzea.

³⁴ Též Soutěžní přehlídka tanečních umělců ČSFR, Soutěžní přehlídka tanečních umělců ČR a SR, od roku 2003 Mezinárodní baletní soutěž. Srov. Heslo Soutěžní přehlídka tanečních umělců ČR a SR. In Český taneční slovník – Tanec, balet, pantomima. Praha: Divadelní ústav, 2001, s. 300–301.

³⁵ Srov. M. F. Taneční soutěž. Lidová demokracie 29. 6. 1949.

jiny tance, teorii a metodiku tance a teorii hudby, přičemž se jednotlivé tituly vztahují k různým tanečním technikám. Rukopisná část pozůstalosti pak představuje velmi atraktivní materiál pro studium historie struktury jednotlivých oborů na současné Katedře tance HAMU. Zároveň poskytuje téměř unikátní dokumenty k několika československým tanečním a kulturním událostem a programové brožury k baletním inscenacím zahraničních divadel.³⁶

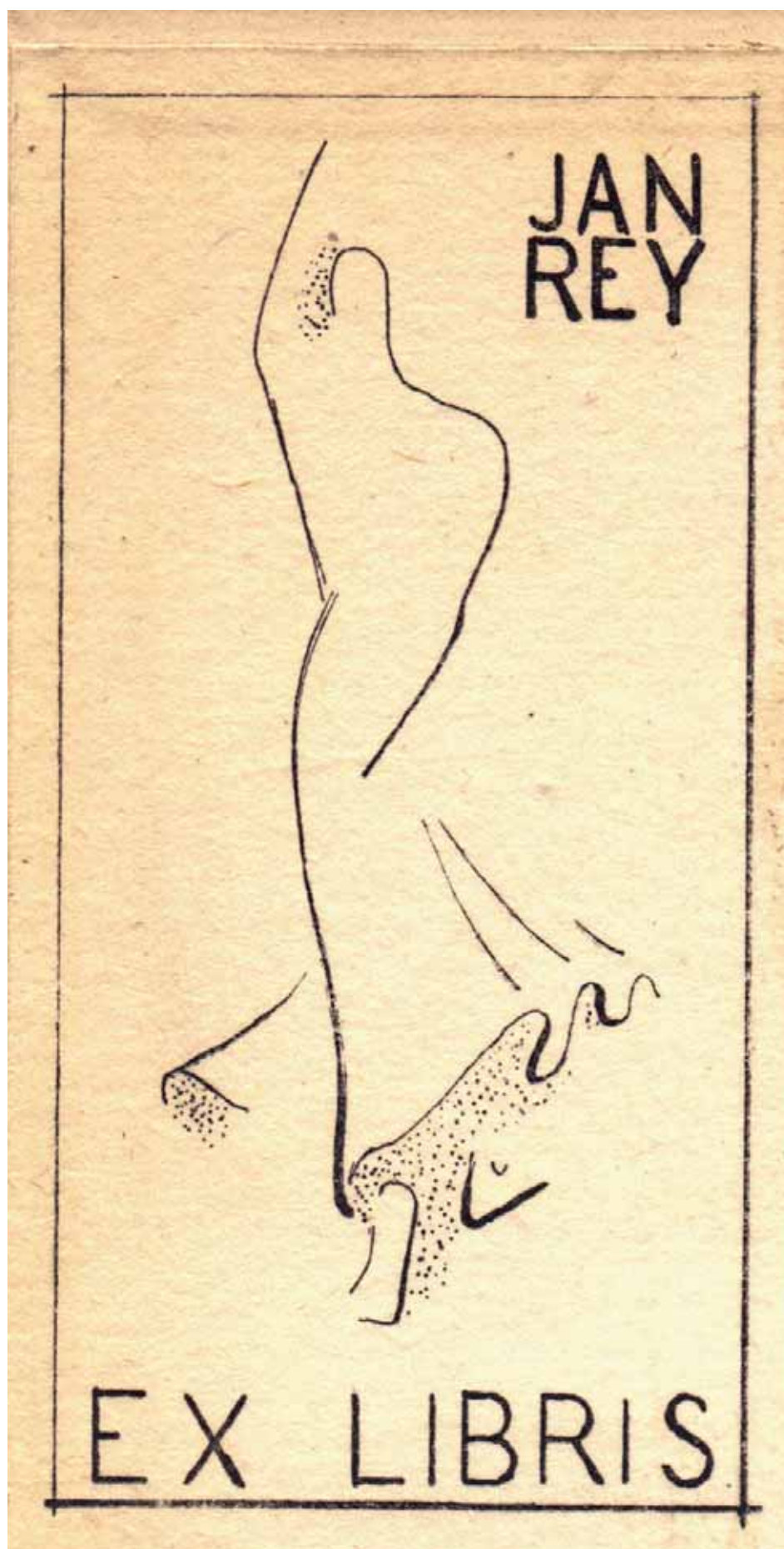
Ex libris Jan Rey. Autor neznám. In ARBEAU, Thoinot. Orchesography. London: C. W. Beaumont, 1925. Sign. Div Reimoser 00173

³⁶ Kompletní soupis rukopisné části pozůstalosti, propagačních materiálů a programových brožur divadel je uložen v Divadelním oddělení Národního muzea.

Ex libris JR. Autor neznám. In BLASS, Ernst. Das Wesen der neuen Tanzkunst. Neue verm. Aufl. Weimar: Lichtenstein, 1922. Sign. Div Reimoser 00131

Ex libris Jan Rey. Autor neznám. In JENČÍK, Joe. Tanečník a snobové. Praha: J. Reimoser, 1931. Sig. Div Reimoser 00133

Мну Леонидовичу
Реимозеру
на добрую память
от далекого, но близкого
2. II 68 *Ю. Слонимский*

Издательство «Искусство» Ленинградское отделение 1967

